

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra sociální práce

**Role sociálního kurátora v procesu
integrace osob po výkonu trestu**

Bakalářská práce

Autor: Lucie Tomanová

Vedoucí práce: doc. PhDr. David Urban, Ph.D.

Jihlava 2024

Vysoká škola polytechnická Jihlava

Tolstého 16, 586 01 Jihlava

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce: **Lucie Tomanová**

Studijní program: Zdravotně sociální péče

Obor: Zdravotně sociální pracovník

Garant studijního oboru: doc. PhDr. David Urban, Ph.D.

Název práce: **Role sociálního kurátora v procesu integrace osob po výkonu trestu**

Vedoucí práce: doc. PhDr. David Urban, Ph.D.

Cíl práce: Identifikovat a popsat roli sociálního kurátora v procesu integrace osob po výkonu trestu.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá rolí sociálního kurátora v procesu integrace osob po výkonu trestu. Tuto roli se pokusím identifikovat. Práce je rozdělená na dvě části, část teoretickou, kde obecně popisuji, kdo to je sociální kurátor, čím se zabývá, co je trest..., dále pak na praktickou část, kde jsem provedla několik rozhovorů právě k určení role sociálního kurátora.

Klíčová slova

Sociální kurátor, osoba po výkonu trestu, integrace, trest, kriminalita.

Abstract

This bachelor's thesis deals with the role of the social curator in the process of integration of persons after serving a sentence. I will try to identify this role. The work is divided into two parts, the theoretical part, where I generally describe who the social curator is, what he does, what punishment is..., and then the practical part, where I conducted several interviews precisely to determine the role of the social curator.

Key words

Social curator, person after serving sentence, integration, punishment, criminality.

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Podle § 47b zákona o vysokých školách souhlasím se zveřejněním své práce podle směrnice prorektora pro studium č. 2/2020, a to bez ohledu na výsledek obhajoby.

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědoma toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne Klikněte nebo klepněte sem a zadejte datum.

.....

Podpis studentky

Poděkování

Chtěla bych touto cestou poděkovat panu doc. PhDr. Davidu Urbanovi, Ph.D., který mi poskytl důležité rady k vytvoření mé práce. Dále pak rodině, která mě po celou dobu podporovala.

Obsah

Úvod.....	8
Teoretická část	9
1 Sociální kurátor a jeho role.....	9
1.1 Cíle sociálních kurátorů	9
1.2 Cílová skupina	10
1.3 Kompetence ve spolupráci s probační a mediační službou	10
1.4 Spolupracující organizace	11
1.4.1 Probační a mediační služba	11
1.4.2 Vězeňská služba České republiky	11
2 Osoba po výkonu trestu	12
2.1 Prizonizace	12
2.2 Resocializace a socializace	13
2.2.1 Resocializační programy	13
2.3 Recidivita	13
2.4 Faktory ovlivňující páchaní trestných činů a navrácení do vězení	14
2.4.1 Zaměstnání	14
2.4.2 Bydlení.....	15
2.4.3 Drogy a alkohol	15
2.4.4 Věk pachatele	15
2.4.5 Vzdělání.....	16
2.4.6 Rodina	16
2.5 Negativní dopady	17
2.5.1 Bezdomovectví.....	17
2.5.2 Odloučení od rodiny	18
2.5.3 Stigmatizace.....	18
2.5.4 Závislost.....	19
3 Trest.....	20
3.1 Účel a funkce trestu.....	20
3.2 Odnětí svobody.....	20
3.2.1 Trest odnětí svobody v systému trestů.....	21
3.2.2 Nepodmíněný trest	21
3.2.3 Parole	21
3.2.4 Výjimečný trest	22
3.3 Vězeňská služba	23
4. Kriminalita	24

Praktická část	25
5.1 Metodologie výzkumu a sběr dat.....	25
5.2 Výzkumný soubor	25
5.3 Průběh samotného šetření	25
5.4 Získané výsledky	26
5.4.1 Otázky	26
5.5 Vyhodnocení rozhovorů	27
5.5.1 Všeobecné informace	27
5.5.2 Jak se blízká osoba dozví o sociálním kurátorovi?	28
5.5.3 Pomoc sociálního kurátora	28
5.5.4 Role sociálního kurátora	31
5.5.5 Průběh pomoci	32
5.6 Etika výzkumu.....	32
6. Diskuse.....	33
Závěr	35
Zdroje	36
Knižní zdroje.....	36
Internetové zdroje	37
Obrázky	38

Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat tématem, jaká je role sociálního kurátora v procesu integrace osob po výkonu trestu. Cílem mé práce je identifikovat a popsat roli sociálního kurátora, jakým způsobem dokáže svým klientům pomoci.

Práci mám rozdělenou do několika kapitol, druhé dělení je na teoretickou a praktickou část. V první teoretické části se věnuji tématu sociálního kurátora a jeho role, kdy se snažím teoreticky identifikovat jeho pomoc. Následuje kapitola Osoba po výkonu trestu, kdy jsem účelně vyřadila podmíněný trest, protože osoby s tímto trestem se do vězení z tohoto důvodu nedostávají. Zaměřila jsem se tedy na trest podmíněný. V další kapitole již přímo popisuji druhy trestů a v poslední teoretické části pak kriminalitu, která je patrná z obrázku a popsána slovně.

V praktické části se poté zaměřuji na rozhovory se sociálními kurátory, kteří byli v mé práci obrovským přínosem. Dokázala jsem identifikovat roli a trochu více pochopit, jak sociální kurátor ve vztahu ke klientovi funguje.

Už jako malou, kdy všichni říkali, že by chtěli být policistou nebo paní učitelkou, jsem si říkala, že bych chtěla být něco jiného a vydrželo mi to až do dnešních dní, kdy by mě lákala práce sociálního pracovníka na policii. Popřípadě by mě nejspíše bavila práce s vězni, kdy by mě zajímaly jejich osudy, co je do vězení dostalo a tak.

Má práce se sice nezabývá přímo lidmi ve vězení, ale úzce s tímto tématem souvisí.

Budu se snažit pochopit, jakou roli sociální kurátor pro osoby po výkonu trestu hraje, jak velkou jeho zásluhou je, že se člověk změní a nemá už důvod se do vězení vracet. Jaké jsou spolupracující organizace, které těmto lidem pomáhají, vlastně kam všude se může obrátit pro pomoc.

Myslím si, že jsem velmi empatická, tudíž mi osudy lidí nejsou lhostejné a podle mého názoru bych se na takovouto práci hodila. Dokážu naslouchat, ale zároveň většinou odhalím, když mě někdo tahá za nos.

Touto prací jsem se snažila osvětlit, jak je práce sociálních kurátorů důležitá a jak dokáže snížit kriminalitu u nás, ale i v jiných zemích. Co jsem se tak dívala do všemožných zdrojů, touto problematikou se příliš mnoho osob nezabývá. Jsem moc ráda, že jsem si toto téma vybrala a mohla ho nějakým způsobem zpracovat.

Teoretická část

V této části bakalářské práce se budu věnovat vysvětlení základních pojmů. Prvně se pokusím vymezit roli sociálního kurátora z teoretického hlediska, kdy to poté budu zjišťovat v praxi. Následně rozeberu osobu po výkonu trestu, kdy se ji budu snažit přiblížit. Další kapitolou je trest, který je v této práci chápán tak, že osoba způsobila trestný čin a byla ve vězení. Kriminalita, poslední teoretická kapitola, zde jsem vypsala statisticky, kolik trestných činů se kde odehrálo v uplynulém roce.

1 Sociální kurátor a jeho role

V této kapitole se budu věnovat tématu sociální kurátor a jeho roli, je to klíčové téma mé bakalářské práce. Budu se věnovat tomu, jaké jsou jeho cíle, s kým spolupracuje, protože se jedná o hlavní podpůrné programy pro osoby po výkonu trestu.

Sociální kurátor je osoba, která je specializovaným sociálním pracovníkem a ve spolupráci s dalšími institucemi poskytuje sociální dávky a služby. Dále dokáže zprostředkovat sociální, psychologickou a právní pomoc osobám, jímž hrozí bez pomoci sociální vyloučení a chudoba, kvůli jejich složité životní situaci. (Mühlpachr, 2004)

Sociální kurátor se věnuje klientovi ve všech částech trestního řízení, znamená to, že před, ve i po výkonu trestu. Kurátor se snaží, aby u klienta nedocházelo k sociální izolaci, snaží se upevnit vztah s ním tak, aby mu osoba důvěřovala. Dále pomáhá řešit problémy, aby byly v co největším časovém předstihu podchyceny. (Mühlpachr, 2004)

V dřívější době byl jeho prací tzv. státní dohled nad osobami propuštěnými, který v dnešní době přebrala Probační a mediační služba (PMS). (Davidová, 2010)

Sociální kurátor také rozhoduje o vyplacení dávky mimořádné okamžité pomoci, tato dávka není nároková, pokud bude kurátorem usouzeno, že na dávku nemáte nárok, nemusí vám ji dát nebo aspoň ne v plné výši. (Nanda, Warm, 2007)

1.1 Cíle sociálních kurátorů

Sociální kurátor buduje vztahy, jež jsou založeny na vzájemném důvěře a porozumění, jsou zde jasně dané role. Snaží se o to, aby byl klient směřován k vlastní odpovědnosti. Kurátor musí respektovat chyby, které vznikly v čase spolupráce. Jsou jasně stanoveny pravidla, kde se předpokládá dodržování. Kurátor v neposlední řadě vyzdvihuje kladné chování klienta. (Davidová, 2010)

1.2 Cílová skupina

Cílovou skupinou sociálního kurátora jsou podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, v § 2 odst. 6 osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo výkonu vazby. Osoby jsou po skončení léčby chorobných závislostí a opustily již zdravotnické zařízení, psychiatrickou léčebnu nebo léčebné zařízení pro chorobné závislosti. Dále pro lidi, co byli propuštěni ze zařízení školy pro ústavní výkon nebo ochrannou výchovu a také z pěstounské péče kvůli jejich dosažení zletilosti, tedy v jejich 19 letech. Pro osoby bez přístřeší, jenž nemají naplněny uspokojivě životně důležité potřeby. A v neposlední řadě zde jde o osoby, kdy její páva a zájmy ohrožuje jiná osoba trestnou činností. (Černíková, 2008)

Druhou skupinou pro sociálního kurátora jsou podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v § 92 písm. b) osoby, kde jejich způsob vedení života může vést ve společnosti ke konfliktu. V druhém případě se jedná o osoby, jež jsou ohroženy sociálním vyloučením z důvodu jejich předchozí ochranné nebo ústavní výchovy, popřípadě výkon trestu. (108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách)

1.3 Kompetence ve spolupráci s probační a mediační službou

Sociální kurátoři získávají informace o zkušenostech při spolupráci s klientem. Průběžně jsou informováni o vývoji situace klienta. Sociální kurátor je zde přímým prostředníkem mezi klientem a úřady. Má místní znalost, ví, jaké jsou v místě klienta sociální služby. Orientuje se v systému podpory v nezaměstnanosti, dávek hmotné nouze a státní sociální podpory a intervencí při plnění podmínek při přiznání dávek pro klienta. Pomáhá klientovi s orientací o propuštění, tedy v jeho povinnostech stanovených soudním opatřením, jedná se například o období než středisko Probační a mediační služby České republiky získá od soudu rozhodnutí o obsahu a rozsahu stanoveného dohledu. Pokud se klient během života dopustí opakované trestné činnosti, předá kurátor informace o životní, sociální situaci klienta (úředník zjišťuje, jaké jsou okolnosti pro páchaní trestné činnosti). Dále kurátor provádí sociální šetření, dohledává aktuální pobyt klienta, jenž přestal navštěvovat probační a mediační službu. Pokud kurátor bude chtít, může absolvovat stáž na pracovišti Oddělení sociální prevence. (<https://www.mpsv.cz>)

1.4 Spolupracující organizace

V této oblasti existuje nepřeborné množství spolupracujících organizací. Jako hlavní bych uvedla Policie ČR, OSPOD (Orgán sociálně-právní ochrany dětí), Zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, Vězeňská služba České republiky, správní úřady a územní

samosprávní celky, nemocniční zařízení, soudy, úřady práce, PMS (probační a mediační služba) a mnoho dalších. (257/2000 Sb. Zákon o probační a mediační službě)

1.4.1 Probační a mediační služba

Získává informace o zkušenostech spolupráce s klientem. Jedná se o organizační složku České republiky provádějící mediaci a probaci, kdy se něco projednává v trestním řízení. Zřízení, organizaci a činnost PMS upravuje zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Od roku 2001 přebrala státní dohled nad propuštěnými osobami. Osoba po výkonu ho musí navštěvovat, je-li jí uložen probační dohled. (257/2000 Sb. Zákon o probační a mediační službě)

Probace je výkon dohledu a organizace odsouzenými, obžalovanými a obviněnými. Mediace pak znamená mimosoudní zprostředkování řešení sporu mezi poškozeným a obviněným. (Černíková, 2008.)

1.4.2 Vězeňská služba České republiky

Zde jde o ozbrojený bezpečnostní sbor České republiky zajišťující výkon vazby a trestu odnětí svobody, ochranu pořádku, bezpečnost při výkonu soudnictví a správě soudů. Její postavení je správní úřad a účetní jednotky. Zřízena byla 1. ledna roku 1993 zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky. Předchůdcem byl Sbor nápravné výchovy, z něhož se transformovala a nahradila ho. (555/1992 Sb. Zákon o Vězeňské službě)

Statistika vězeňské služby v České republice je zpracována Generálním ředitelstvím Vězeňské služby v ČR. Dokážeme si zde zjistit informace o zajišťování výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Význam pak mají také údaje o počtu vězněných podle typu věznice, délce odsouzení, opakovaném odsouzení atd. (<http://www.vscr.cz>)

2 Osoba po výkonu trestu

Na osoby po výkonu trestu je tato práce zaměřená, vychází z toho poté praktická část mé bakalářské práce. V této kapitole vysvětlím, kdo to vlastně osoba po výkonu trestu je, na koho se může obrátit, aby se jí lépe vracelo do běžného života. V neposlední řadě se zaměřím na to, jaké jsou nejčastější faktory ovlivňující návrat do vězení.

Většinou se propuštěné osoby potýkají s problémy, které nemusí být na první pohled viditelné. Jedním z největších problémů těchto lidí jsou jejich finanční dluhy, jež jim vznikají přímo při výkonu trestu odnětí svobody, popřípadě pak po navrácení do běžného života, kdy ji nejsou schopni nalézt práci. Dalšími problémy je pocit, že je společnost odmítá pro to, co udělali a nedokáží se zpět do běžného života začlenit. (Fischer, Škoda, 2009)

Většina českých zaměstnavatelů si zakládá na tom, aby potenciální zaměstnanec měl čistý trestní rejstřík. Proto jsou bývalý vězni většinou zaměstnání načerno. (Fischer, Škoda, 2009)

Spousta vězňů se po výkonu trestu nemá kam vrátit, nemají místo k bydlení, jsou tudíž závislí na sociální podpoře a dávkách v hmotné nouzi. Nejvíce ohrožení jsou vězni, kteří ve vězení strávili 3 a více let. Je pro ně velice komplikované nalézt práci a potýkají se s psychologickými změnami. Bezdomovci se v podstatě stali již ve vězení, kdy nemohli platit nájem, pohledávky, vidět své děti nebo udržet sociální kontakty. (Fischer, Škoda, 2009)

Studie ukazují, že více jak 70 % vězňů se do výkonu trestu vrátí opakovaně. Sice existují resocializační programy, které mají za cíl pomáhat odsouzeným se zpětným začleněním, ale očividně nejsou až tak účinné. (<http://www.vscr.cz>)

2.1 Prizonizace

Jedná se vlastně o proces, kdy se ze svobodného člověka stal vězeň (odsouzený se přizpůsobil životu ve vězení). Obsahuje dvě základní složky, složku institucionalizace a složku ideologizace. První jmenovaná znamená, že se osoba adaptovala na vysoce organizovaný způsob života ve vězení (ztráta samostatnosti a iniciativy) a druhá, že osoba přijmula pravidla nynějšího vězeňského prostředí, většinou k tomu připisujeme i argot, což je vlastně slovní zásoba užívaná společenskou spodinou. Účelem této řeči je utajit obsah před osobami, co nejsou zasvěceny. (Fischer, Škoda, 2009)

Projevuje se u dlouhodobě trestaných. Jedná se o syndrom, kdy dlouhodobě vězněná osoba pevně zvnitřňuje vězeňské návyky. Je zvyklý na příkazy a po propuštění může cítit

zmatení a dezorientovanost. Jako rozkaz často chápe vše, co je nějak ztotožňováno s institucí, rady a doporučení tedy vnímá nekriticky. Dále u dlouhodobě vězněných může dojít k tzv. hibernaci světa, kdy to, co platilo dříve je v dnešní době naprosto jiné a funguje jinak. (Fischer, Škoda, 2009)

2.2 Resocializace a socializace

Pro úspěšnou resocializaci je důležitý stupeň socializace, kterého jedinec dosáhl před uvězněním. Proces socializace je v podstatě osvojení vědomostí, pravidel a dovedností, jež jsou důležitá pro život každého jedince. Hovoříme o tzv. internalizaci základních vzorců chování. Jde zde o celoživotní proces, kdy se jedinec postupně začleňuje do společnosti. Výsledek by měl být takový, že se jedinec zapojí do širších společenských vrstev, kde přijme za své právní a etické normy dané společností. V případech, kdy se nedostatečně nebo deviantně socializuje, nedochází k žádoucí socializaci. Resocializace je poté procesem nápravy nebo převýchovy. V penitenciárních podmínkách se resocializace nazývá také korektivní socializací či penitenciární resocializací, aby se odlišila od resocializace jedinců, jejichž nedostatečná socializace nevyústila v páchání trestné činnosti. To, jestli bude resocializace úspěšná závisí na tom, jak je nastavena a jak ji klient přijme. (Fischer, Škoda, 2009)

2.2.1 Resocializační programy

Posláním těchto programů je sociální začlenění osob, které se v minulosti dopouštěly protiprávního jednání nebo závažným způsobem porušily společenské normy. Cílem je tedy minimalizovat rizika recidivity a zamezovat opakujícím se konfliktu s normami. Existuje nepřeberné množství resocializačních programů, pro představu jich pár uvedu. První bych chtěla zmínit organizaci Člověk v tísni. Cílem této služby je sociálně právních a komunikačních dovedností, klient dokáže přijmout odpovědnost za spáchaný trestný čin, posílení vazeb na nerizikové prostředí, ale i snížení rizika vyloučení z trhu práce. Další organizací bych zmínila Probační a mediační službu, které jsem se už výše věnovala v kapitole o Sociálním kurátorovi. (Fischer, Škoda, 2009)

2.3 Recidivita

V trestním právu označuje situaci, kdy se člověk opakovaně vrací k trestné činnosti poté, co byl pravomocně odsouzen za jiný trestný čin. Dochází ke zvýšení společenské škodlivosti, kdy předchozí odsouzení evidentně nesplnilo svůj účel. Recidivita hraje významnou roli při posuzování další trestné činnosti pachatele, dělíme ji na čtyři základní okruhy, kterými jsou obecně přítěžující okolnost, okolnost umožňující mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody, okolnost podmiňující zařazení pachatele do určitého typu věznice, okolnost podmiňující použití

vyšší trestní sazby, která je obsažena v kvalifikovaných skutkových podstatách. (Blatníková, Netík, 2008)

2.4 Faktory ovlivňující páchaní trestných činů a navrácení do vězení

Je mnoho faktorů, jež ovlivňují páchaní trestných činů. Mezi základní patří zaměstnání, bydlení, drogy, popřípadě alkohol, věk, vzdělání a rodina.

Výkon trestu odnětí svobody je pro odsouzeného samo o sobě velkou zkouškou. Jakýkoliv trest vyvolá negativní emoční reakci. Na tom, jak člověk tuto těžkou zkoušku ustojí závidí jeho osobnost, sociální a zralost, schopnost zvládat nelehké životní situace (Černíková, 2008).

Negativní dopad odsouzení nemá pouze na odsouzeného, ale je zde zainteresováno daleko větší skupina osob. Dojde k izolaci odsouzeného, tím se přetrhají vazby v rodině, s přáteli, v práci... (Černíková, 2008).

Osoby, které jsou ve vězení, se zde daleko snadněji přizpůsobí životu než prostředí po propuštění na svobodu. Je to způsobeno tím, že ve vězení jsou jednoduchá a jasná pravidla než pravidla a nároky ve společnosti. Návrat do společnosti se pro spoustu z nich stává velmi komplikovaný až nereálný (Vágnerová, 2004).

2.4.1 Zaměstnání

Jedná se o jeden z nejdůležitějších faktorů. Je velké množství odsouzených, kteří nemají žádnou kvalifikaci a mnoho z nich už před uvězněním pracovalo na „černo“ nebo také vůbec. Je i část těchto osob, jež nikdy placenou práci nevykonávaly. (Tomášek, 2017)

Pro osobu po výkonu trestu je důležitá kvalita práce a tím i snaha si práci poté udržet, získá tím člověk sebevědomí, sebejistotu a určitou stabilitu do života. (Tomášek, 2017)

Je dokázáno, že zaměstnání úzce souvisí s mírou recidivity. Pokud je nalezena vhodná práce, tato míra podstatně klesá. Co je důležité zmínit je to, že pro člověka odsouzeného k trestu odnětí svobody je nalezení vhodné práce o dost složitější, mají problém si práci vůbec najít. Většina zaměstnavatelů vnímá záznam v rejstříku trestů jako problém a takového člověka nezaměstnávají. Pro tyto osoby je poté demotivující si práci najít a je větší pravděpodobnost, že se k trestné minulosti vrátí. (Tomášek, 2017)

2.4.2 Bydlení

Nebo také prostředí, kde pachatel vyrůstal nebo žije. Značné riziko recidivity vzniká zejména v oblastech, kde je chudoba, špatné vzdělání, diskriminují se zde skupiny lidí nebo například nezaměstnanost. Tato definice je viditelná zejména u mladistvých, kteří toto prostředí zažili a neznají jiný druh chování a přijde jim to normální. (Fischer, Škoda, 2009)

S prostředím nebo oblastí bydlení souvisí také kriminální příležitosti. Je tím myšlen kontakt s kriminálním podsvětím a deviantní trávení času s dalšími jedinci, kteří jsou stejně vyprofilovaní. Vzniká mnohem větší šance, že osoba, která žije v blízkosti takovéto oblasti, se do kriminálních činů zaplete než osoba, která tyto kontakty nemá. (Fischer, Škoda, 2009)

V neposlední řadě bych se zde chtěla zmínit o tzv. „syndromu rozbitých oken.“ Jedná se o to, že v oblastech, kde je nepořádek na ulicích nebo drobné škody, jež nikdo neopraví, postupně zaniká zájem místních se o nedostatky zajímat. Později se zavírají doma a těm co to nevyhovovalo, ti se již dříve odstěhovali do vlidnějšího prostředí. Absence osob, které byly prosociální, ještě více dává šanci osobám páchat trestné činy, což navyšuje i předpoklad, že se do těchto oblastí stěhují lidé, kterým tato situace nevádí, a naopak jim vyhovuje. (Fischer, Škoda, 2009)

2.4.3 Drogy a alkohol

Jedná se o další velký problém, se kterým odsouzení nedokázali bojovat. Většina uživatelů drog provede trestný čin v souvislosti s použitím drogy a to především, že nemají finanční prostředky na další dávku. Závislost na drogách působí i na další faktory ovlivňující páchaní trestných činů, je jím především snaha získat zaměstnání. (Šáňdorová, Sychrová, 2017)

2.4.4 Věk pachatele

Čím dříve pachatel s budováním trestního rejstříku začne, tím je větší pravděpodobnost, že s recidivou bude pokračovat po navrácení z vězení nebo nápravného zařízení. Čím je pachatel mladší, tím více se u něj projevuje to, jaké zázemí má doma. Jsou vzdorní, odmítnutí svými vrstevníky. Je velké riziko, že se stanou tzv. chronickými kriminálníky. Je logické, že dřívější započnutá trestná kariéra s sebou nese více trestných činů. (Blatníková, 2008)

Ti, kteří s trestnou kariérou začínají později, většinou nemají známky antisociální. Spíše se dostanou do kontaktu se svými vrstevníky, kteří už za sebou nějaké deviantní chování mají. Zde je ale velká pravděpodobnost, že s přibývajícím věkem trestná činnost skončí, protože si najdou práci nebo například uzavřou šťastné manželství. (Netík, Netíková, Hájek, 1997)

První postih nejčastěji přijde mezi 15. a 18. rokem života mladistvého, kdy je nejčastěji řešen majetkový trestný čin. (Blatníková, Netík, 2008)

2.4.5 Vzdělání

Absenci vzdělání můžeme považovat za další rizikový faktor. Je dokázáno, že pachatelé jsou z drtivé většiny průměrně inteligentní, dost často tomu právě dosažené vzdělání neodpovídá. (Blatníková, Netík, 2008)

2.4.6 Rodina

Jedná se o klíčový aspekt. Pokud jsou rodiče antisociální a k tomu ještě delikventi, zvyšuje se šance, že takovýto budou i jejich děti. Existuje koncept tzv. kriminální infekce, na jehož základě odsouzení jednoho z rodičů, popřípadě sourozence, může předpovídat pozdější odsouzení osoby samotné. Může jít o nedostatečnou výchovu nebo dohled, genetiku nebo i jako následek stereotypu, jež někteří zaujímají vůči těmto rodinám. V takovéto rodině je pak těžké se trestné činnosti vyhnout. Je také pravdou, že i vyšší počet sourozenců, kdy se rodiče nedokáží všem věnovat naplno, nedostává se jim nedostatek pozornosti, mají za následek zvýšené páchání trestných činů, konfliktům v rodině, nedostatku soukromí. (Fischer, Škoda, 2009)

Větší část mladistvých, kteří páchají trestnou činnost, pochází z neplnohodnotné rodiny, kdy chybí aspoň jeden rodič. Celá třetina vězňů v minulosti žila v ústavním zařízení. V dnešní době již můžeme takovéto zařízení nazývat „předskokanem“ pro opravdové vězení. (Fischer, Škoda, 2009)

Faktem také je, že v rodinách, kde jsou konflikty rodičů, dítě častěji sklouzne k agresivitě. Dochází zde k tomu, že dítě je upozaděno, není mu věnovaná až taková pozornost, popřípadě se naopak stávají středobodem hádek. (Fischer, Škoda, 2009)

Rodiče budoucího kriminálního často ani nevědí, kde se jejich dítě toulá, kde je. Negativní vliv nepřiměřených následných trestů se pak ještě stupňuje. Může se stát, že každý rodič si představuje disciplínu svého dítěte jinak a vzniká pak emoční chlad. (Fischer, Škoda, 2009)

Fyzicky nebo sexuálně týrané dítě, většinou i zanedbané, projevuje sklon k páchání trestných činů. V dospělosti takovéto dítě většinou páchá sexuální trestnou činnost, čím se v podstatě mstí za to, co jim se v mládí dělo. (Fischer, Škoda, 2009)

Na závěr mám jedno kladné doporučení. Rodina může rodinného delikventa ovlivňovat i v pozitivním slova smyslu a to tak, že budou zachovány dobré rodinné vztahy, kdy mu pomůžou

se znovu zapojit do společnosti, popřípadě se mu zaručí k najetí si práce. Pokud mu rodina poskytne bydlení, sníží se tím negativita trestu.

2.5 Negativní dopady

Je velká spousta negativních dopadů, se kterými se potýkají odsouzení po tom, co vyjdou z vězení zpět na svobodu.

Může se jednat o prizonizaci, kde jsou osoby izolovány od okolního světa. O té jsem již hovořila výše. Proto se jí nebudu zde tolik věnovat.

Nezaměstnanost, najít si zaměstnání je jedním z hlavních důvodů resocializace odsouzeného. Posuzuje se tím sociální hodnocení nebo posuzování osoby ostatními lidmi. O tomto tématu jsem již také psala výše, viz kapitola Osoba po výkonu trestu.

2.5.1 Bezdomovectví

Jedná se o další negativní dopad, se kterým se osoby mohou potýkat po propuštění z vězení. Bezdomovec je vlastně osoba bez domova, která dlouhodobě nemá k dispozici dlouhodobé užívání přístřeší. Je zde úpadek běžných rolí a upadá společenská významnost. Většinou o byt či dům přijdou osoby již ve vězení, kde nemají možnost platit pohledávky spojené s nemovitostí. Také se zde přetrhávají vazby s rodinou a blízkými, ke kterým by se osoba poté mohla vrátit. Bez cizí pomoci je téměř nereálné, aby se osoba začlenila zpět do běžného života (Vágnerová, 2004).

Když je osoba propuštěna, mohou nastat tři různé situace s bydlením, stabilní, které je zajištěno rodinou odsouzeného nebo to zvládne on sám, žádné, odsouzený se nemá kam vrátit a končí na ulici a třetí variantou je nestabilní, kdy většinou odsouzení mají nestálé nebo nejisté bydlení a většinou stejně skončí bez střechy nad hlavou (Drahý, 2018).

Pokud je osoba ve výkonu delší dobu, pravděpodobnost bezdomovectví zde narůstá, protože mu může vypršet nájemní smlouva, zvyšují se mu nesplacené dluhy a následná neschopnost splácení, stav bydlení se po delší době stane nevyhovujícím (například chybí elektrina, voda) (Drahý, 2018).

Osoba, jež přišla o střechu nad hlavou, se po nějaké době sžije s životním stylem bezdomovců. Ztrácí základní kompetence, které jinak jsou důvodem k úspěšné adaptaci. Mívají snížené schopnosti, nedokáží se orientovat ve světě. Pokud nastane těžší situace, většinou selžou. Velká část z nich nedokáže prosadit svá práva, anebo je vůbec neznají. Nejsou schopni

být vytrvalý v tom, aby získali přijatelnější život. Tyto osoby často jen přežívají, než aby skutečně žily (Vágnerová, 2004).

Osoby bez domova upřednostňují asociální způsob života, je to nejspíš kvůli tomu, že odmítají různé hodnoty a vzájemné vztahy mezi lidmi nedokážou nebo nechtějí pochopit. Pro člověka, který je na pokraji společnosti, nemají normy moc význam a ztrácejí pro ně smysl. Sami se pak staví do role, kdy jsou pro společnost neúnosnými. Tím jsou ještě více odmítáni a má to za následek další sociální propad (Vágnerová, 2004).

2.5.2 Odloučení od rodiny

Rodina je nejspíš hlavní důvod pro úspěšnou resocializaci po navrácení odsouzeného do běžného života. Rodina poskytuje zázemí a pomáhá s jeho znovu začleněním do života (Šándorová, Sychrová, 2017).

Oblast utváření vnějších vztahů pomáhá odsouzenému udržet si sociální vazby s okolím, a to pro něj příprava po propuštění z vězení. Děje se tak pomocí návštěv, dopisů a hovorů po telefonu. Rodina je pro odsouzeného jednou z největších motivací (Šándorová, Sychrová, 2017).

Nejen pro odsouzeného jsou chvíle bez rodiny a přátel těžké, stejně tak tomu je i naopak. Pomalu se narušují vztahy. Problémy mohou nastat, pokud propuštěný očekává, že vše zůstalo při starém, u něj doma se neudály žádné změny. Nemusí to být narušený vztah pouze k partnerovi nebo partnerce, ale i k dětem, kdy už odsouzeného nemusí děti po nějaké době brát jako autoritu, protože vyrostly, tolik ho neznají... (Šándorová, Sychrová, 2017).

Jedinec, který opouští věznici sám bez toho, aby mu byla podporou rodina, svou situaci nemusí zvládnout a je daleko větší šance, že skončí na ulici. Je velká pravděpodobnost, že bez podpory se osoba vrátí zpět do vězení (Šándorová, Sychrová, 2017).

2.5.3 Stigmatizace

Zejména pro prvotrestaného a prvovězněného velký životní zlom. Dalším negativním dopadem je zavržení osoby ve výkonu trestu a jeho vyloučení ze společnosti, získá nálepku tzv. kriminálního. Ta mu zůstane i potom, co si odpyká trest a vrátí se do společnosti. (Fischer, Škoda, 2009)

Vězení je takové sociální stigma, kterého se v podstatě nedá zbavit. Mezi lidmi není ochota, aby tyto lidi mezi sebe přijmuli zpět. Ani o důvěře se nedá tvrdit, že by se dala lehko nabýt zpět, často se setkávají s nepochopením (Vágnerová, 2004).

Společnost, která se s nikým takovým dřív nesetkala si myslí, že nepotřebují tyto osoby žádnou zvláštní péči, pomoc, porozumění, protože si všechno zavinily samy. Lidé též nedokážou přejít to, že by se odsouzený mohl napravit (Vágnerová, 2004).

2.5.4 Závislost

Sice si myslíme, že je to nemožné, přesto je věznice místem, kde se dá dostat k drogám. Ti, kteří byli konzumenti i mimo vězení, s velkou pravděpodobností budou k drogám hledat cestu i ve vězení. Ti, kteří žádnou s drogami neměli ji však mohou získat právě ve vězení. Většina z odsouzených se nedokáže srovnat s psychickou zátěží, odloučením, tlakem, frustrací atd. je Proto hledán důvod, jak se zbavit napětí a drogy jsou pro ně volbou (Černíková, 2008).

Užívání drog není otázkou užívání jen ve vězení, ale následně i po propuštění na svobodě. Některé drogy udělají z člověka velmi agresivního jedince, který pak může ublížit. Nebo dochází k poškození zdraví a s tím přenos HIV nebo žloutenky (Matoulek, Sejkorová, 2011).

Když je člověk propuštěn na svobodu, tlak jeho okolí je na něj obrovský. Společnost po nich chce a klade důraz na to, aby byli bezproblémoví a vyřešení všech problémů. Závislost na drogách se vyznačuje negativním dopadem na život, ale i finanční problémy nebo i trestnou činnost (Vágnerová, 2004).

3 Trest

V této kapitole se budu věnovat trestu. Účelně jsem vynechala popis podmíněného trestu odnětí svobody a podmíněného trestu odnětí svobody s dozorem, protože si myslím, že práce je věnovaná osobám po výkonu trestu a toto sem nezapadá. V kapitole rozeberu funkci trestu část věnuji i vězeňské službě, která podle mého nejvíce přijde do styku s odsouzenými.

Jinak se může trest pojmenovat jako sankce. Uvaluje omezení, újmy, ztráty a bolesti, jímž se oprávněná osoba domáhá dodržování společenských, mravních a právních pravidel státu. Jeho řešením je poté odstrašení, náprava, obnova narušeného řádu nebo ochrana společnosti. Společnost trestem vymáhá dodržování jasně daných norem. Tresty se objevují ve všech společenských oblastech, a ne jenom v trestním právu. (Netík, Netíková, Hájek, 1997)

3.1 Účel a funkce trestu

Účelem je dodržování norem. Účelem může být také to, že se chrání společnost před pachateli trestných činů, zabraňuje jim v páchání dalších trestných činů, snaží se vychovat pachatele k řádnému životu. Působí výchovně i na ostatní osoby společnosti. Potvrzuje závažnost trestného činu. (Gřivna, Scheinost, Zoubková, 2019)

Trest plní čtyři základní funkce, jimiž jsou:

1. přispění k nápravě potrestaného (výchovná funkce)
2. odrazení či odstrašení jiných od podobného jednání (preventivní funkce)
3. chránění společnosti před pachatelem (ochranná funkce – např. vězení)
4. obnovení spravedlnosti, jež byla přečinem narušena (restaurativní funkce).

Čtvrtá funkce je pravděpodobně nejstarší, avšak i když je v dnešní době složitěji chápána, je pro trest a jeho význam základní. (Gřivna, Scheinost, Zoubková, 2019)

3.2 Odnětí svobody

Jedná se o jeden z druhů trestů, prakticky je to nejpřísnější trest, jaký může osoba za spáchání trestného činu dostat. Tím, že člověk je poslán do výkonu trestu, se sleduje několik hlavních faktorů, je jím například to, aby spravedlnost vzala za své, aby u pachatele došlo k vnitřní změně (nápravě), dále aby byla ochráněna společnost. (40/2009 Sb. Trestní zákoník)

O tom, do jakého typu věznice bude pachatel umístěn, rozhoduje soud.

3.2.1 Trest odnětí svobody v systému trestů

Vytváří ho dva subsystémy, a to pravidelné a výjimečné.

U trestů výjimečných, jež se uvádí v ustanoveních § 54 trestního zákoníku, jejich existenci vynucuje potřeba reakce na mimořádné případy trestných činů, které se vymykají běžné kriminalitě (k této kriminalitě stačí pravidelné tresty). I tyto reakce na tresty musí být s trestněprávními zásadami v souladu a musí naplnit funkci trestního práva. (Kratochvíl, 2009)

Podle ustanovení § 52 odst. 2 trestního zákoníku, se trestem odnětí svobody rozumí, pokud zákon nestanoví jinak, nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. Zvláštním typem trestu odnětí svobody je podle ustanovení § 52 odst. 3 trestního zákoníku výjimečný trest. (Černíková, 2008)

3.2.2 Nepodmíněný trest

Jedná se o nejprísnejší trest v Trestním zákoníku, ten navíc přesně definuje, že pokud je nepodmíněný trest odnětí svobody kratší než 3 roky, lze tento nepodmíněný trest uložit jen tehdy, pokud je zjevné, že nedojde k nápravě pachatele. (Kratochvíl, 2009)

Obecně se tento trest pohybuje do 20 let odnětí svobody, lze však prodloužit nebo ve výjimečných případech uložit trest 30 let nebo trest na doživotí. Trest od 20–30 let a trest doživotní se označují jako tresty výjimečné a mohou být uloženy jen za zvlášť závažné zločiny, jsou jimi zvlášť závažný zločin vraždy, vlastizrada, teroristický útok, teror, genocida... (Kratochvíl, 2009)

3.2.3 Parole

Slovo parole pochází z francouzštiny a v překladu znamená výpověď. Jedná se o podmíněčné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Soud může uložit dohled nad odsouzeným a kontrola probíhá pomocí návštěvy probačního úředníka. Setkávají se na místě probační a mediační služby, kdy může úředník kontrolu provést i u odsouzeného doma. Jedná se o pomoc a podporu klienta, aby dokázal vést řádný život, ale současně se provádí i kontrola, zda dodržuje podmínky. (Kratochvíl, 2009)

Odsouzený má ještě ve věznici možnost v rámci přípravy na podmíněné propuštění pomocí sociálního pracovníka, vychovatele nebo jiného pracovníka, požádat si o spolupráci s probačním úředníkem. Pokud je Probační a mediační služba doporučena, musí se zaslat „Podnět k zahájení spolupráce Probační a mediační službou (PMS)“ na místo PMS, kde se

nachází věznice. Probační úředník následně odsouzeného navštíví a spolu s ním zpracuje podklad pro rozhodnutí soudu. Pracovník PMS pracuje také s institucemi mimo věznici, jako jsou poskytovatelé různých programů zaměřující se na osoby opouštějící věznice. (<http://www.pmscr.cz>)

Smyslem spolupráce PMS a odsouzeného je, aby ještě před rozhodnutím soudu o podmíněném propuštění byly shromážděny a vyhodnoceny všechny informace, které jsou pro tento případ důležité. Slouží k analýze jak rizik, tak potřeb odsouzeného v návaznosti na jeho návrat na svobodu, ale i opakovaného spáchání trestného činu. Všechny zjištěné informace se pak objeví ve zprávě probačního pracovníka, jež soudu buď podmíněné propuštění doporučí, či nikoli, může také navrhnout podmínky podmíněného propuštění, patří sem dohled nad podmíněně propuštěným, povinnost absolvovat rekvalifikační program nebo například nekontaktovat se s určitou osobou. (<http://www.pmscr.cz>)

Pokud je osoba podmíněně propuštěna a zároveň je nad ní ustanoven dohled PMS, probační úředník provádí kontrolu, jak podmíněně propuštěný plní podmínky, kontrola může být maximálně po dobu 7 let, a navíc ještě pomáhá osobě s problémy spojenými s návratem do běžného života. (<http://www.pmscr.cz>)

3.2.4 Výjimečný trest

V České republice se jedná o trest delší než 20 let, buď do 30 let nebo na doživotí. Musí se ovšem jednat o velmi závažný zločin, kdy je potřeba před pachatelem uchránit společnost a šance na nápravu pachatele je minimální. Jedná se o nejvyšší možný trest, který může být v České republice uložen, protože trest smrti byl v roce 1990 na našem území zrušen. (Drahý, 2018)

Výjimečný trest v délce 20-30 let může soud uložit pouze za podmínky, že závažnost zvláště závažného zločinu je velmi vysoká nebo je obzvláště ztížena možnost nápravy pachatele. Většinou soud přistoupí k tomuto trestu, když jsou splněny obě podmínky. (<http://www.policie.cz>)

Druhý případ, tedy trest na doživotí je zřejmě náhradou za dřívější trest smrti. Pro tento trest jsou podmínky nastaveny velmi striktně. Je možné ho uložit jen po spáchání 11 trestných činů představujících úmyslné, kvalifikované usmrcení člověka. Dále pak musí být splněny tyto podmínky, a tím je, že spáchaný zvláště závažný zločin je mimořádně závažný vzhledem k zvláště zavrženíhodnému způsobu provedení činu, zvláště zavrženíhodné pohnutce nebo zvláště těžkému a těžko napravitelnému následku a jeho uložení vyžaduje účinná ochrana společnosti

nebo není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let. (<http://www.policie.cz>)

3.3 Vězeňská služba

Trest navrhuje a ukládá soud. Výkon trestu odnětí svobody zajišťuje Vězeňská služba České republiky. Vězeňská služba byla zřízena zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky koncem roku 1992. (Drahý, 2018)

Mezi hlavní úkoly vězeňské služby patří střežit odsouzené, dohlížet nad nimi, zajistit metody práce s odsouzenými.

Jedná-li se o výkon trestu odnětí svobody, má pak vězeňská služba na starosti podle Drahého, 2018:

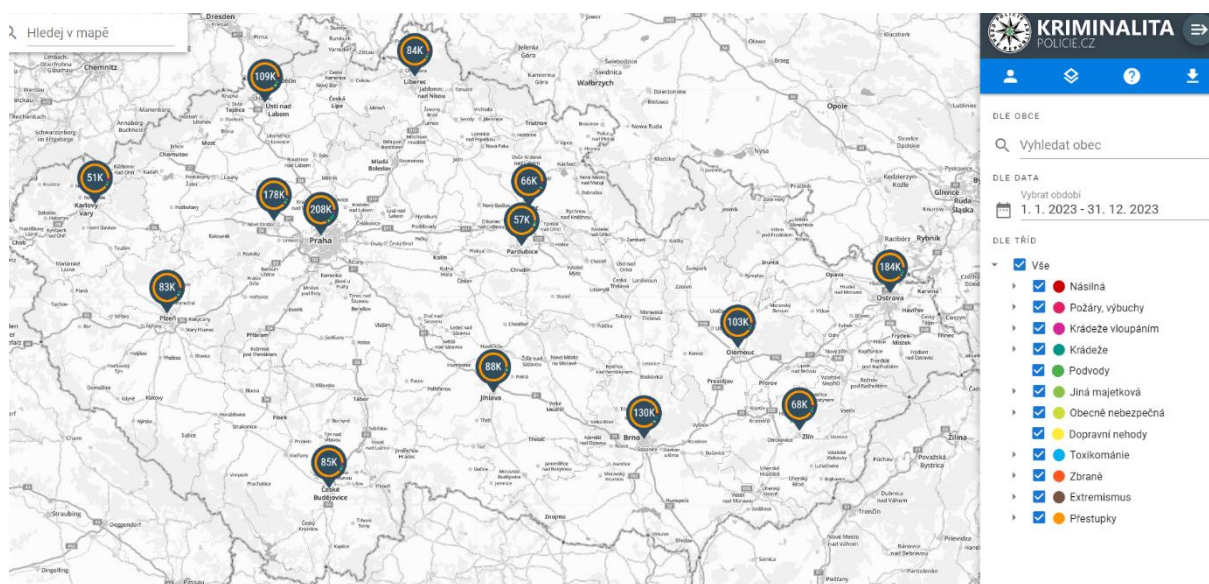
1. Upravit a střežit vazební věznice a věznice a odpovídat za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody
 2. Střežit, předvádět a eskortovat osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a eskortovat osoby do výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, ústavního ochranného léčení nebo zabezpečovací detence, a to bezprostředně po ukončení trestu odnětí svobody
 3. Pomocí programů zacházení soustavně působit na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění
 4. Dělat výzkumy v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu trestu odnětí svobody
 5. Vytvářet podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu trestu odnětí svobody
 6. Provozovat hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu
 7. Zabezpečit vzdělávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody
 8. Poskytovat zdravotní služby ve svých zdravotnických zařízeních osobám ve výkonu trestu odnětí svobody; v případě potřeby zabezpečovat zdravotní služby u mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb
 9. V rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem objasňovat a prověřovat vlastními pověřenými orgány trestné činy osob ve výkonu trestu odnětí svobody.
- (Drahý, 2018)

4. Kriminalita

Poslední velká kapitola z teoretické části je věnována kriminalitě. Popíšu zde, jaké zločiny převládají, kde je podle statistik nejbezpečněji a kde naopak.

Na obrázku níže se můžete podívat na celkovou kriminalitu krajů, vztaženo ke krajským městům, v roce 2022. Ve všech krajích převládají s více jak 75 % přestupky, oranžová barva. Násilných trestných činů bylo nejvíce v našem hlavním městě – Praze s více jak 1880 činy, kdy se hned za ní umístil Moravskoslezský kraj. Skoro s dvojnásobným nárůstem před Moravskoslezským a Středočeským krajem je opět Praha první v krádežích vloupáním (6218 činů), oproti tomu nejméně jich bylo v Pardubickém kraji 533. Souhrnně by se dalo říct, že nejbezpečněji je na Vysočině, kde je činnost obecně nebezpečná nejnižší, za loňský rok 421 činů, na rozdíl od Prahy, kde se těchto činů stalo nejvíce a to 3012.

Obrázek 1: Celková kriminalita v České republice podle krajů za rok 2023

(Policie ČR)

V roce 2021 došlo k poklesu kriminality o zhruba 7, 4 % oproti roku předtím. Nicméně Česká republika má stále jednu z nejvyšších příček v počtu vězněných osob v Evropské Unii, a to i přesto, že počet vězněných osob klesá. V tomto roce připadalo 212 vězněných osob na 100 000 obyvatel.

Kriminalita se skládá z obecné kriminalistiky, pod kterou spadá majetková, mravnostní, násilná a ostatní kriminalita a dále pak je tvořena jinou kriminalitou, kam spadá hospodářská kriminalita, vojenské trestné činy a v neposlední řadě pak zbývající kriminalita. (<http://www.policie.cz>)

Praktická část

V této části se již budu věnovat vlastnímu sběru dat a popisování konkrétních výsledků. Celkově jsem měla možnost hovořit s devíti různými kurátory, kteří mi pomohli lépe objasnit problematiku mé bakalářské práce.

5.1 Metodologie výzkumu a sběr dat

Jako první jsem si určila cílovou skupinu, na které provedu šetření. Myslela jsem si, že průzkum provedu mezi vězni, jichž se budu dotazovat na to, jakou projevují snahu, aby se po výkonu mohli začlenit zpět do společnosti a jestli jim byl po ruce sociální kurátor. Jestli s ním, popřípadě mají dobré nebo špatné zkušenosti, s čím jim pomohl a s čím naopak nepomohl.

Následně jsem tento nápad přehodnotila a práci postavila na tom, že udělám rozhovor s několika sociálními kurátory.

Dále jsem uvažovala nad tím, zda rozpošlu obsáhlý dotazník s tím, že nevím, od kolika osob se mi dotazník vrátí vyplněný a pro přesnější data by bylo zapotřebí velké množství osob a aby každý měl několik desítek minut na vyplnění, s čímž se nedalo moc počítat po telefonickém rozhovoru s několika kurátory.

Proto jsem se nakonec rozhodla, že si vypracuji okruhy, k těm poté sepíšu relevantní otázky a šetření provedu formou rozhovoru. Všechny rozhovory byly po telefonu, popřípadě přes video aplikaci, která pro mě byla příjemnější, protože jsem mohla vidět, jak lidé reagují na otázky, bylo pro mě lehčí se jich doptávat, abych si ujasnila, jestli jsem vše správně pochopila.

Sběr dat probíhal u 9 osob s tím, že jsem se různě doptávala, aby otázka byla co nejobsáhleji zodpovězena a dal se tak utvořit relevantní závěr.

5.2 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor jsou u mé bakalářské práce sociální kurátoři, tedy osoby spolupracující s osobami ve výkonu, ale i po výkonu trestu, popřípadě s jejich rodinami. Bude se jednat o 9 různých kurátorů z různých krajů České republiky tak, aby data byla co nejvíce relevantní a dalo se celkově shrnout, jakou roli v naší republice sociální kurátoři pro osoby po výkonu trestu mají.

5.3 Průběh samotného šetření

Samotné šetření vypadalo tak, že jsem si buď po předchozí emailové komunikaci, popřípadě telefonické komunikaci domluvila den a čas se sociálními kurátory, kteří byli ochotni mi pomoci v mém výzkumu. Následně jsem je seznámila se svou prací, co potřebuji zjistit,

podala jim základní informace. Pak už přišel na řadu rozhovor, který trval od zhruba 25 min do hodiny. Pečlivě jsem si psala poznámky, abych je později mohla reprodukovat do své práce. Pokud bylo potřeba, mohla jsem se kurátorů v průběhu doptávat tak, aby vše bylo srozumitelné. Popřípadě se sami ptali, zda je vše jasné. Na konci rozhovoru jsem provedla krátké shrnutí nejdůležitějších myšlenek z rozhovoru, čím jsem si potvrdila, že jsem všemu správně rozuměla a na nic podstatného nezapomněla.

5.4 Získané výsledky

Všechny rozhovory jsem si pečlivě zaznamenávala, aby z nich šly udělat relevantní a objektivní závěry. Ne na všechny otázky bylo vždy plně zodpovězeno, protože někdo před sebou neměl statistiky, tak řekl jen přibližná data.

5.4.1 Otázky

Otázky se týkají role sociálního kurátora. Otázky jsou členěny do okruhů kvůli lepší orientaci v tématu. Obecné informace na začátku jsem dala, protože jsem chtěla, aby kurátoři byli z různých krajů a měla tím pádem data s co největší částí republiky. Téma propagace je zde jen proto, kdy se rodina zajímá o pomoc s osobou ještě ve výkonu nebo po případě už po výkonu trestu. Stěžejní pro mou bakalářskou práci je téma role sociálního kurátora a dále jaká je pomoc sociálních kurátorů a v neposlední řadě její průběh.

Obecné informace:

1. V jakém kraji působíte?
2. Jste muž/ žena/ jiné?

Jaká je propagace:

3. Pokud chce pomoci rodina, jak se o Vás dozví a jak se na Vás může obrátit?

Jaká je pomoc:

4. Jak můžete osobám pomoci? (hlavní náplň vaší práce)
5. Jaké programy a strategie používáte k podpoře reintegrace do společnosti?
 - a) Jaká je jejich úspěšnost?
6. Kolik % osob ze všech odsouzených a propuštěných požádá o vaši pomoc? (v rámci vaší působnosti)
 - a) Kolik % vězňů před propuštěním požádá o vaši pomoc?
 - b) Kolik % osob až po výkonu trestu požádá o vaši pomoc?
7. Kolika klientům jste schopni/ schopna za rok pomoci? (přibližně)

8. Kolik % osob se i přesto, že se jim snažíte pomoci, vrátí do výkonu trestu? (orientačně)
9. Jaké jsou nejčastější potřeby a oblasti podpory, které klienti po výkonu trestu požadují?
10. Jaký vliv má sociální podpora na snížení recidivity mezi osobami po výkonu trestu?

Role sociálního kurátora:

11. Jakou roli si myslíte, že hrajete v integraci osob po výkonu trestu a jejich rodiny?
12. Jaké jsou nejčastější výzvy, kterým čelíte při podpoře klienta?
13. Jaká věková skupina se na Vás nejčastěji obrací?

Průběh pomoci:

14. Jaký je proces spolupráce mezi sociálním kurátorem a klientem při podpoře integrace?
15. Jaký je proces plánování a implementace individuálních podpůrných opatření pro klienty sociálního kurátora?
16. Jak probíhá sezení s klientem?
 - a) Jaké jsou největší rozdíly mezi návštěvou ve vězení a až po výkonu trestu?

5.5 Vyhodnocení rozhovorů

Rozhovor byl veden v pěti různých okruzích, první okruh byl obecné informace o sociálním kurátorovi, myslím si, že tuto část bych mohla vynechat, protože je úplně jedno, jestli je kurátor muž nebo žena a odkud je, v odpovědích se to v podstatě nelišilo. Dalším okruhem byla propagace, jakým způsobem se např. rodina nebo blízcí o kurátorovi mohou dozvědět. Následoval okruh, jaká je pomoc, zde už se dotázané osoby docela rozpovídaly. Předposlední okruh byl zaměřen na roli, tedy na téma mé bakalářské práce. A nesmím zapomenout na poslední okruh, což je průběh pomoci.

5.5.1 Všeobecné informace

Začala bych tedy prvním okruhem, kde jsem se věnovala obecným informacím o sociálních kurátorech, s nimiž jsem rozhovor vedla. Snažila jsem se vybírat tak, aby každý byl z jiného koutu naší země, popřípadě aspoň z jiného města. Celkem jsem oslovila 9 kurátorů. Z celkového počtu bylo 5 žen a 4 muži, snažila jsem se, aby to bylo zhruba půl na půl, abych zjistila, jestli jsou nějaké rozdíly v tom, jestli je kurátor muž nebo žena, zda v jejich práci a přístupu najdu rozdíly. Jak už jsem psala výše, sociální kurátoři byli z celé České republiky, tedy z Kraje Vysočina, dva z Jihomoravského, Moravskoslezského, Plzeňského, Královéhradeckého, Pardubického, Zlínského a v neposlední řadě také z Libereckého kraje. Většina dotázaných byla z krajských měst. Jak už jsem psala výše, myslím si, že tento okruh otázek neměl na výsledek žádný vliv, protože jsem rozdíly prakticky nepoznala, každý svou

práci vykonává tak, jak si myslí, že je to nejlepší a v podstatě se všichni shodli na podobných principech, tudíž rozdíly mezi pohledy prakticky nejsou, ani vlastně v tom, z jakého kraje pochází.

5.5.2 Jak se blízká osoba dozví o sociálním kurátorovi?

Dalším okruhem bylo téma propagace, bylo tím myšleno to, kdyby se např. rodina nebo blízcí příbuzní anebo vlastně kdokoli, komu na trestaném člověku záleží, chtěl dozvědět informace, jak postupovat, co dělat, kam se obrátit..., kde tyto informace dokáže zjistit. Z odpovědí jsem se dozvěděla, že sociální kurátoři spadají pod Českou správu sociálního zabezpečení (ČSSZ), tudíž se informace mohou najít na jejich webových stránkách, popřípadě tam zavolat a dostanou kontakt. Dále pokud je odsouzený ještě ve vězení i zde je velká spousta osob (například sociální pracovník nebo psycholog), jež by tyto informace měly vědět a rodině je poskytnout. Občas se stane i to, že rodina kontaktuje sociálního kurátora dříve než samotný vězeň, ve většině případů chtějí poradit hlavně s tím, jak takového člověka, co nejlépe a nejrychleji začlenit zpět do společnosti. Informace o sociálních kurátorech jsou i na řadě dalších míst, jako jsou třeba úřady práce, protože se s nimi spolupracuje. Pokud člověk zabrouzdá na internet, najde lehce informace i zde, podle všeho je to nejjednodušší způsob, jak se se sociálním kurátorem spojit.

5.5.3 Pomoc sociálního kurátora

První otázka z tohoto okruhu se věnuje tomu, jaká je náplň práce kurátora. Bylo mi řečeno, že kontakt s odsouzeným se navazuje už ve výkonu trestu, nicméně osoba odsouzená musí chtít, je to její svobodná vůle, kdy chce se sebou něco dělat a pravděpodobně mít snazší start po propuštění z vězení. S klientem se snaží nastavit plán tak, aby se ujasnilo, co a jak je pro klienta vhodné. Nejčastěji se řeší rodinné problémy, kam spadají především narušené vztahy v rodině, protože někdo nechce mít s trestancem nic společného, někdo neví, jak k němu přistupovat, rodina celkově je mezi veřejností zaškatulkovaná, že mají doma odsouzeného. Dalším stěžejním tématem je pak ubytování, člověk ve vězení nezvládá platit nájem, hypotéku a lehce se stane, že o své bydlení přijde, řeší tedy to, kam se vrátí po propuštění, jestli vůbec bude mít kam. A v neposlední řadě se jako další nejčastější problém objevují finanční problémy, člověk ztratí zaměstnání, finanční jistoty. Sociální kurátoři se tedy snaží s problémy odsouzeným a propuštěným z výkonu trestu pomoci, podají jim informace, nastaví plán, jež je nutné dodržovat. Vše je ovšem na svobodné vůli jejich klientů.

Další otázkou bylo, jaké programy a strategie využívají kurátoři k podpoře reintegrace do společnosti. Všichni kurátoři, které jsem oslovila, spadali pod magistráty měst v jejich kraji,

v minulosti bylo financováno vlastně obcí. Až později přišli z Evropské Unie dotace, kdy se například jeden projekt jmenoval „Mladí a odsouzení“, kde se jednalo o streetworking, což je vyhledávání ohrožené skupiny osob na ulici. Mezi programy pro propuštěné vězně můžeme zařadit pomoc při hledání zaměstnání a bydlení, podpora znovu začlenění do společnosti anebo práce s rodinami propuštěných osob. Tyto programy zahrnují spolupráci s dalšími institucemi (neziskové organizace, úřady práce, ...). Mezi strategie pak můžeme zařadit individuální plánování a přístup, kdy každý je jedinečná osobnost a potřebuje individuální přístup, dále oceňování silných stránek, nesoustředí se zde pouze na problémy, ale snaží se najít silnou stránku klienta. Multidisciplinární spolupráce – velkou roli zde hraje i spolupráce s dalšími profesionály, například psychologové, právníci, lékaři. Vzdělávání a poradenství – kurátoři poskytují informace o jejich právech, možnostech, jež mají klienti k dispozici. Často pomáhají svým klientům k získání potřebných služeb.

Další otázka se nedá úplně specifikovat, jedná se o to, kolik osob po propuštění požádá kurátora o pomoc. V dřívější době se ke kurátorům museli hlásit všichni vězni, bylo však jen a jen na odsouzeném, zda si pomoci nechá či nikoli a také někteří měli rodinu, zázemí a pomoc nepotřebovali. Úspěšnost pomoci byla dříve okolo 30 %, což znamená, že vlastně každý třetí. V dřívější době byly pro osoby motivací peníze. To, zda je kurátor s klientem úspěšný v dnešní době zahrnuje mnoho faktorů, jsou jimi ku příkladu individuální pokroky klientů, dlouhodobé výsledky (patří sem i snížení recidivity) nebo třeba jak kvalitní vztah má klient s kurátorem. Těchto aspektů je samozřejmě spousta, proto se nedá úplně určit, jak moc úspěšní kurátoři jsou.

Následující otázka byla, kolika klientům je jeden kurátor schopný za rok pomoci. Ani tato otázka se nedá přesně specifikovat, protože se péče o klienty dělí na dlouhodobou a krátkodobou. Nicméně přibližně ročně má každý kurátor okolo 800–1000 osob na starost. Na pracovišti je obvykle více kurátorů, většinou s různými zaměřenými (patří sem například i kurátor pro mládež). V jednu chvíli by měl mít kurátor na starost zhruba 30–40 klientů, aby byla zaručena kvalita a efektivita. To se ale většinou nedaří a kurátoři jsou značně přepracováni.

Kolik osob se vrátí i přes pomoc do výkonu trestu? Tak zní další otázka z tohoto okruhu. Ani tato otázka se nedá přesně kvantifikovat, záleží hlavně na tom, jaké zázemí čeká venku na vězně a jestli vůbec nějaké. Jaká je komunita, o níž se navrací. Dost často je faktorem i psychika, kdy spoustu vězňů můžeme určit jako labilní jedince. Jedna z kurátorek řekla, že 1/3 všech klientů byli recidivisty, kdy se stávalo, že se do vězení vraceli na zimu, kdy věděli, že za nedlouho budou teploty bod bodem mrazu a aby venku nemrzli, spáchali „drobný“ trestný čin

a zimu přečkali v teple vězení. Nyní se míra recidivity v České republice odhaduje okolo 70 %, kdy recidivita znamená opakované navrácení se do vězení.

Jaké jsou nejčastější potřeby a oblasti podpory, které klienti potřebují? Všichni oslovení kurátoři se shodli na tom, že mezi nejčastější potřeby patří peníze, ubytování a oblečení. Dost často se stávalo, že peníze člověk utratil dříve, než se vůbec ke kurátorovi dostal. Kurátoři poskytují svým klientům kontakty na noclehárny, popřípadě ubytovny, problém je ale v tom, že sem musí přijít osoba střízlivá, což je celkem problém. Oblečení se dostávalo z charity, což je spolupracující organizace, dále pak ze secondhandů nebo tržnic, kde bylo oblečení zabaveno, protože se tvářilo jako značkové a přitom nebylo, místo toho, aby se vyhodilo (bylo zlikvidováno), se vypárala rádobý značka a oblečení se následně dávalo těmto osobám. Dále bych jako potřebu uvedla zaměstnání, protože je to jedna ze stěžejních oblastí kvůli finanční jistotě a sebeúctě. Mnoho vězňů také nemá dokončené vzdělání, proto různé vzdělávací kurzy mohou zvýšit jejich šanci na uplatnění a najít si zaměstnání. Důležité je i opětovné navázání vztahů s rodinou, komunitou, ve které žijí, přesvědčení společnosti o tom, aby nebyli zaškatulkováni. Někteří oslovení uvedli i zdravotní péči, kdy je potřeba základní zdravotní péče, popřípadě o chronické nemoci a prevenci, člověk je pak více v klidu. Drtivá většina vězňů a propuštěných neřeší pouze jeden problém, ale mnoho problémů naráz.

Poslední otázka z tohoto okruhu se týká sociální podpory. Tedy jaký vliv má sociální podpora na snížení recidivity mezi osobami po výkonu trestu. V dřívější době se poskytovalo propuštěnému 1000 korun, kdy se dávka mohla dát opakovaně. Dále byly stravenka, aby osoba nemusela krást a tím pádem ji nehrozil návrat do vězení. V dnešní době existují sociální podpůrné systémy, které snižují opětovné páčání trestných činů. Podle mě nejdůležitější, proto ji radím na první místo je rodinná podpora, kdy se podporují pozitivní vztahy a podpoří se tím emocionální stabilita. Mentorské programy – poskytují pomoc po propuštění, kdy osoba překonává výzvy. Existují také programy na podporu při hledání zaměstnání, kam patří různá školení, pracovní stáže a pracovní agentury. V neposlední řadě je důležitá psychologická podpora, jež pomáhá osobám zvládat stres, duševní problémy, ale i různé závislosti (drogy, alkohol).

Celkově by se tato podkapitola dala shrnout do pár slov tak, že osoba po propuštění potřebuje hlavně zázemí, tedy domov, finance a ošacení. Důležitá je dále rodina a vztahy s komunitou, aby jimi nebyl odsouzen a zaškatulkován.

5.5.4 Role sociálního kurátora

Zde jsem doufala ve sběr nejvíce dat, protože se jedná o stěžejní téma mé bakalářské práce. Nicméně si troufám myslet, že i předcházející kapitola dost věcí napověděla.

První otázka zněla, jakou roli si myslíte, že hrajete v integraci osob po výkonu trestu a v jejich rodině. Jedna bývalá kurátorka si myslí, že nestátní sektor byl takový bezbřehý, neměl tah na branku. Kdežto ona, jako sociální kurátorka, musela každé své jednání zdůvodnit. Vedoucí kurátorů musel dělat výstupy a nějak je zdůvodnit a vyhodnotit. Když měl odsouzený/propuštěný zájem, se spoustou věcí se dalo pomoci, proto si myslí, že zde měl kurátor velkou roli. Pomáhá mu například s bydlením, dal kontakty na noclehárny nebo ubytovny. Vše je ale o tom, že dotyčný musí chtít a vše je na dobrovolnosti. Dalo by se říct, že kurátor hraje klíčovou roli, jejich úkolem je poskytovat odbornou pomoc a podporu tak, aby se začlenili zpět do společnosti a neproběhl zde návrat do vězení. Sociální kurátor funguje jako jakýsi spojovatel mezi propuštěným a společností. Pomáhá mu v řadě životních otázek, jak už bylo řečeno (bydlení, hledání zaměstnání, rodina, lékař...).

Jaké jsou nejčastější výzvy, kterým čelíte? Jako hlavní problém, na kterém se většina kurátorů shodla jsou zdroje a finance, jež mohou kvůli jejich nedostatku omezovat komplexní péči o klienty. Sociálních kurátorů je málo, jsou tudíž přetížení a nestíhají velkému náporu klientů, což může vést ke snížení kvality poskytovaných služeb. Mnoho propuštěných vězňů si prochází složitou životní etapou, kdy může mít duševní problémy, být bezdomovec, zkrátka pro kurátora se jedná o složitý případ, kdy je potřeba komplexní péče. Dále se u osob po výkonu trestu setkávají ze strany veřejnosti s předsudky, což dost často stěžuje případný návrat do společnosti. Nedostatečné školení, kurátoři nedostávají adekvátní školení. Dalším problémem je motivace klientů, která je v některých případech velmi nízká, kurátor tak musí pracovat na důvěře klienta. Práce s propuštěnými osobami samo o sobě nese určitá bezpečnostní rizika. V neposlední řadě je zde i omezený přístup k nabízeným službám, kdy v některých regionech nejsou dostatečné kapacity.

Jaká věková skupina se na Vás nejčastěji obrací? Není jednoduché říci, která věková skupina se ke kurátorů dostávala nejčastěji. Mladí většinou potřebují v životě „nakopnout.“ Ale dost často se jednalo i o dědečky. Zvláštní skupina byla ta, kdy z dětských domovů šli do vězení. Pro ně se připravovaly pracovní rehabilitace, což bylo v podstatě zařízení určené pro tyto osoby. Obecně se dá říct, že se jedná prakticky o všechny věkové skupiny od 18-65 let. Patří sem i rodiny v krizi, kdy v rodině je domácí násilí. Nicméně je samozřejmé, že se najdou i mladiství,

se kterými sociální kurátoři přijdou do styku, ale na druhé straně se jedná i o osoby v seniorském věku.

5.5.5 Průběh pomoci

První otázka z tohoto okruhu zní, jaký je proces spolupráce mezi sociálním kurátorem a osobou po výkonu trestu v procesu reintegrace? Vše je na základě dohody, nic nesmí být proti vůli odsouzeného/ osobě po výkonu trestu. Důležitou roli zde hrála motivace, aby se sebou chtěl člověk něco dělat. Popřípadě donucení, nesmělo však jít o represii (jakýsi ochranný dohled). Tato spolupráce je klíčová pro reintegraci klienta.

Jaký je proces plánování a implementace individuálních podpůrných opatření pro klienty sociálního kurátora? Na začátku se sestavuje plán, kde měl klient hlavní slovo, aby řekl, čeho chce dosáhnout, důležité je, aby tento cíl byl reálný. V tomto plánu se nachází postupové kroky, kterými prochází a postupně se přibližuje cíli. Je na dobrovolnosti klienta, jestli se sebou chce něco dělat a do jaké míry. Jedná se vždy o reálný plán postupu. Plán zahrnuje úvodní setkání, kdy kurátor zjišťuje potřeby klienta, následuje individuální plán reintegrace, dále pomáhá najít klientovi vhodné bydlení. Hledání zaměstnání. Zde je většinou potřeba pomoci se životopisem a přípravou na pohovory. Kurátor poskytuje psychologickou a emocionální pomoc, hlavně pomáhá zvládat zvýšený stres z „nového“ prostředí. Také může pomáhat se zajišťováním základních potřeb. Důležité je pravidelné setkávání propuštěného s kurátorem, kdy se monitoruje postup klienta, diskutuje a řeší problémy. V posledním kroku se zajišťují další služby a podpora, kam patří vzdělávací kurzy, poradenství, podpůrné skupiny a mnoho dalšího.

Úplně poslední otázka, na kterou jsem se ptala byla na průběh sezení s klientem a jestli jsou rozdíly mezi tím, kdy se setkávají ve vězení anebo „venku.“ Ve vězení musí kurátoři dokázat odfiltrovat osoby, které opravdu chtěli pomoci od těch, které se například jen chtěli ulít z práce. Někteří vězni využívali toho, že když za nimi měl přijít kurátor, nemuseli jít do práce a měli pak v podstatě klid. Nemá žádná nutnost a potřeba, aby za nimi byly vidět výsledky. V podstatě jen zabíjely svůj a kurátorův čas, jež měl o to víc práce. Hlavní rozdíl byl hlavně v tom, že na svobodě je dobrovolně sociálního kurátora vyhledat a navštívit, kdežto ve vězení si ho objednali a jak jsem psala výše, chtěli se ve většině případů jen ulít z práce.

5.6 Etika výzkumu

Všichni účastníci rozhovoru byli srozuměni kvůli čemu se jich dotazuji a že data budou využita pro mou bakalářskou práci. Všichni souhlasili.

6. Diskuse

Role sociálního kurátora je pro osoby po výkonu trestu v podstatě klíčová. Je však pouze na člověku, zda za kurátorem půjde či ne. Kurátor pomáhá bývalým vězňům se základními životními potřebami. Jedná se hlavně o pomoc při hledání bydlení, poskytnutí kontaktů na noclehárnu nebo ubytovnu. Podpora při obnovování vztahu s rodinou a komunitou, ve které předtím klient žil. Pomoc při hledání zaměstnání, zde pomáhá hlavně s přípravou na pohovor, popřípadě se sepsáním životopisu. Mnoho vězňů nemá dokončené vzdělání, proto umí pomoci se zajištěním různých kurzů.

Při setkání sestaví klient s kurátorem plán, kdy se po krůčcích klient dostane ke svému vytouženému cíli, je ale potřeba, aby tento cíl byl reálný.

Důležité je říci, že většina propuštěných se nepotýká pouze s jedním problémem, ale nabaluje se jich na něj spoustu. Proto je potřeba na klienta nahlížet jako na komplexní bytost.

Myslím si, že k sociálnímu kurátorovi by se měl přihlásit každý, kdo z vězení vyjde, pokud to neudělá už ve vězení. Se všemi kurátory jsem se shodla na tom, že je to klíčové pro jejich další fungování ve světě. Jediné, co je problém, že kurátorů je nedostatek, tím pádem nemají tolik času, aby dokázali všechny osoby pojmout. Zde by měl více zasáhnout stát, aby bylo více pracovních příležitostí a lidé i přes rizika, která tato práce má, ji chtěli dělat.

Co jsem se dále dozvěděla, že většinou jediné zabezpečení je tlačítko, jimž se hned spojí s policií. Je to proto, kdyby k nim do kanceláře přišel například agresivní klient. (Šaroch, 2009) Což si myslím, by mělo být kvůli bezpečí kurátorů a toho, kdo za nimi chodí lépe zabezpečeno.

Co si i s kurátory myslíme je, že by jejich návštěva měla být povinná. Protože ve vězení člověk může přijít z ničeho nic o všechno a sociální kurátor je takový mezičlánek, který by jim měl pomoci navrátit se zpět do běžného života. V dnešní uspěchané době je každá chvíle, kdy nejsme spojeni se světem znát, člověk ztratí pojem o tom, co se děje, přestane mít určité návyky, je pro něj daleko složitější se znovu začlenit. V podstatě se dá říct, že osoba vyjde z vězení úplně do jiného světa.

Je naprosto zřejmé, že kurátor pomáhá člověku se začlenit zpět do běžného života, ať už mu pomáhá zprostředkovat zaměstnání, kdy je ovšem pouze na klientovi, jestli si pomoc nechá. Kurátor je prostředníkem mezi klientem a jeho rodinou, blízkými a komunitou, v nichž žije. Dále je schopný ho odkázat na ubytovny, noclehárny, aby se mohl např. osprchovat a spát v suchu a teple. Dalším důležitým aspektem je, že mu dokáže přes různé organizace pomoci sehnat ucházející oblečení.

Problémem je, že v dnešní době zaměstnavatelé nechtějí, aby u nich pracoval člověk, co byl někdy obviněn z trestného činu a odseděl si za to trest. Čímž se klientovi značně snižuje šance na najít si práci. I zde by možná měl pomoci stát, aby tyto zaměstnavatele nějak podpořil a snížila se tím celková nezaměstnanost v naší republice.

Co bych se snažila nějak ještě dovymyslet je, že když je člověk ještě ve vězení, dost často se stává, že trestaný si zavolá kurátora jen proto, aby se vyhnul práci, protože na toto má uvolnění a má tím pádem volný den. Víím, je to asi nereálné, ale snažit se separovat osoby, co toho jen zneužívají od těch, co pomoc doopravdy potřebují, a hlavně pomoci chtějí. Tím pádem by bylo více času na ty, co přijdou za kurátorem až potom, co se navrátí z vězení, protože na ně kvůli nedostatku právě sociálních kurátorů nezbývá tolik času. Sice se snaží adekvátně se vším pomoci, ale nejsou to stroje, aby pracovali 24 hodin denně.

Ještě jsem se ptala, jestli mají nějaké motivující případy, které třeba řeknou dalším klientům, aby viděli, že ne všechno je v jejich situaci ztraceno. Bylo mi řečeno, že každý má případ, který si pamatuje a asi ho nikdy nezapomene. Pokud je vhodný okamžik, okrajově něco klientovi řeknou, ale furt musí dodržovat anonymitu.

Co mě překvapilo je, kolik případů ročně průměrně řeší, opravdu je zapotřebí, aby sociálních kurátorů bylo více, v podstatě musí být větší motivace od státu. Když jsem se s kurátory bavila, občas jsem žasnula, co musí dodržovat za pravidla, která jsou úplně zbytečná a akorát zdržují od práce, která je důležitá.

Vše, co udělají, musí být zaznamenáno, dohledatelné a musí si to dotyčný kurátor dokázat obhájit.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se snažila čtenářům přiblížit, jak moc důležitou roli sociální kurátor pro osoby, jak ve výkonu, tak i po výkonu trestu hraje.

Zjistila jsem, že pro takovou osobu je sociální kurátor klíčovou postavou. Myslím si, že každý propuštěný, by měl kurátora navštívit, protože mu v uvozovkách může změnit život k lepšímu. Kdyby to šlo, prosazovala bych, aby návštěva byla povinná, nicméně zatím je to pouze na dobrovolnosti dotyčné osoby.

Z rozhovorů, které jsem podnikla jsem zjistila, že pro propuštěného je nejdůležitější získání financí, ošacení, místo, kde by mohl složit hlavu a v neposlední řadě narovnání vztahů s rodinou.

Sociální kurátor je takový prostředník, který může se všemi těmito problémy pomoci. To zásadní však musí klient udělat sám, a to se o to zajímat a nechat si poradit.

Sociální kurátor s klientem sepiše plán s reálnými cíli, podle kterých se postupuje, aby se klient dokázal navrátit do běžného života, co nejrychleji, protože dnešní doba je hrozně uspěchaná a každá chvíle mimo aktuální dění je znát.

Podle zjištěných dat se jen zhruba 1/3 vězňů po propuštění zpět nevrátí. Je to dáno hlavně tím, že je odsoudila rodina, nemají se kam vrátit, protože z vězení se nedá jen tak platit hypotéka, a tak raději znovu spáchají trestný čin, aby měli jistotu „bydlení“ a teplé stravy. Nejspíše je to dáno i dobou, kdy se všichni za něčím ženeme a tyto lidé ztratí pojem o všem okolo nich a nedokáží se s tímto tlakem vyrovnat.

Myslím si, že hodně důležité je také to, jak se k celé situaci postaví rodina, jestli na propuštěného zanevře a nechce s ním mít nic společného, anebo se mu snaží pomoci a být jeho oporou. Protože proč by člověk projevoval snahu, když vlastně nemá, kvůli komu a čemu.

Je až alarmující, že zhruba 70 % osob, co někdy byli ve vězení, se sem vrátí. Co mě překvapilo jsou osoby, které se pravidelně do vězení vracejí na zimní období. V létě je venku teplo, nějak se o sebe starají, ale když už se blíží zima, spáchají drobný trestný čin, aby mohli zimu strávit v teple a suchu a neměli tím pádem problém, že by mrzli někde venku, na ulici.

Zdroje

Knižní zdroje

BLATNÍKOVÁ, Š. Osobnost recidivního pachatele a výkon dlouhodobého trestu. České vězeňství. 2005. ISBN 213-9297.

BLATNÍKOVÁ, Šárka a NETÍK, Karel. Predikce vývoje pachatele. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-075-5.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, ISBN 978-80-7380-138-0.

DAVIDOVÁ, Ivana. Metodická příručka pro sociální kurátory a metodiky sociální prevence. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2010, ISBN 978-80-7368-628-4.

FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří. Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav a ZOUBKOVÁ, Ivana. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

MÜHLPACHR, Pavel. Sociální a postpenitenciární péče. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2004.

NANDA, Serena, WARM, Richard L.. Cultural Anthropology. Belmont: Thomson Learning, Ltd., 2007. ISBN 0-534-61706-9.

NETÍK, Karel, Daria NETÍKOVÁ a Stanislav HÁJEK. Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1997, 140 s. ISBN 80-7179-177-6.

ŠÁNDOROVÁ, Zdenka a SYCHROVÁ, Adriana (ed.). Problematika rodiny v resocializačním kontextu. Pardubice: Univerzita Pardubice, [2017]. ISBN 978-80-7560-036-3.

ŠAROCH, Václav. Rizika v práci sociálního kurátora. In: GOJOVÁ, Alice. Sborník studijních textů pro sociální kurátory. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009, ISBN 978-80-7368-627-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

ZÁKON č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

ZÁKON č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

ZÁKON č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

Aktivity a kompetence sociálních kurátorů. Online. In: . Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.mpsv.cz%2Fdocuments%2F20142%2F225517%2FPrezentace_MPSV%2B%25281%2529.pptx%2F93215a28-cc41-f971-2c72-aaa1148bc1d4&psig=AOvVaw08e8TcAHMOydJhQsR4FKzx&ust=1711535433494000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CAUQn5wMahcKEwjowqLA3JGFaxUAAAAAHQAAAAAQBA.

Probační a mediační služba České republiky. Online. Dostupné z: www.pmscr.cz.

Sociální kurátor. Online. S. 1. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1049959/socialni_kurator.pdf/13e4d622-a29a-53a9-237a-cf482b4b8ed0.

Vězeňská služba České republiky. Online. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/zakladni-udaje>.

Obrázky

Obrázek 1: Celková kriminalita v České republice podle krajů za rok 2023	1
--	---